

Мишевська Н.М.

магістр 1 року навчання,

Науковий керівник: Асірян С.Р.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ «М'ЯКОГО ПРАВА» У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Органи Європейського Союзу можуть приймати акти, які не мають загальнообов'язкового характеру, які відносяться до такої категорії як «м'яке право». До таких актів належать висновки, рекомендації, резолюції, програми розвитку і т.п. Але в доктрині немає єдиного погляду щодо «м'якого права», що робить його дещо складним для розуміння.

Дослідженням цього поняття займалися багато як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, а саме: В. Василенко, М. Велижаніна, М. Буроменский, П. Вейля, І. Лукашук, В. Муравйова, В. Опришко та ін.

І.І. Лукашук зазначає, що термін «м'яке право» використовується для позначення двох явищ: по-перше, для особливого виду правових норм, які на відміну від так званих норм «твердого права», не породжують чітких прав і обов'язків, а дають лише загальну настанову, котрій, проте, суб'єкти мають слідувати; по-друге, для неправових норм, що містяться в неправових актах, резолюціях міжнародних органів і організацій, у спільних заявах, комюніке [1, с. 143–146].

Заслуговує на увагу позиція Л. Сендер, яка зазначає, що «м'яке право» складається з норм поведінки, які зазначаються в документах, які не мають загальнообов'язкової сили як такої, проте можуть мати непрямі юридичні наслідки, що здійснюють практичний вплив на суб'єктів, яким вони адресовані [2, с. 111].

Норми «м'якого права» виконують такі основні функції:

- 1) можуть роз'яснювати і доповнювати норми «твердого права»;
- 2) можуть вміщувати в собі етапи законодавчого процесу або фіксувати досягнення консенсусу щодо прийняття акту чи договору;
- 3) можуть містити в собі досягнення згоди сторін щодо певного питання без прийняття зобов'язань [3].

До норм «м'якого права» можна віднести як акти інституцій, так і акти спеціалізованих органів Європейського Союзу, зокрема:

- Резолюції Європейського Парламенту. Наприклад, Резолюція Європейського Парламенту щодо відзначення Голодомору – штучного голоду в Україні 1932–1933 років від 23 жовтня 2008 року [4].

- Рекомендації Європейської Комісії. Наприклад, Рекомендація Комісії 96/280/ЄС «Про визначення малих та середніх підприємств» від 3 квітня 1996 року [5].

- Кодекси поведінки Європейської Комісії. Наприклад, Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01 жовтня 1988 року [6].

- Повідомлення Європейської Комісії. Наприклад, Повідомлення комісії «Блакитна настанова» з імплементації правил ЄС щодо продуктів 2016 року від 26 липня 2016 року [7].

- Зелені книги Комісії, що мають на меті ініціювати громадське обговорення та загальноєвропейські консультації з певної тематики.

- Білі книги Комісії, що містять перелік заходів, зокрема, законодавчих, які потрібно вжити задля досягнення цілей окремих політик Союзу протягом певного багаторічного циклу [8, с. 192].

- Програми політики ЄС на майбутнє, плани дій органів ЄС, а також інші акти, які можуть прийматися у формі рекомендацій, висновків, декларацій та ін.

Особливої уваги заслуговують висновки та рекомендації, адже вони є досить поширеними і щодо них є пряма вказівка у ст. 288(5) Договору про функціонування Європейського Союзу [9].

Рекомендації дозволяють інститутам ЄС визначати бажану поведінку суб'єкта без покладання на нього юридичних обов'язків, адже розуміється, що приписи, які містять ці акти, повинні виконуватися з огляду на авторитет Союзу та їх практичну значущість [8, с. 192].

Висновки – це необов'язкові акти, у яких інститути Союзу висловлюють свою офіційну позицію щодо конкретного питання та можуть вказувати на дії, які доцільно вжити для вирішення відповідної ситуації. Висновки мають особливе значення, адже часто покладаються в основу ухвалення обов'язкових нормативних актів ЄС – рішень, директив, регламентів [8, с. 193]. Наприклад, висновки Європейського економічного та соціального комітету щодо законопроектів не мають обов'язкової сили, а є лише рекомендаційними, однак прийняття акта без такого висновку є

свідченням порушення процесуальної процедури, що у свою чергу, може спричинити його анулювання Судом ЄС (ст. 263 ДФЄС) [9].

Проаналізувавши всю сукупність актів «м'якого права», то можна визначити притаманні їм ознаки:

- завжди мають писаний характер;
- є результатами нормотворчої діяльності інституцій та органів Європейського Союзу;
- направлені на багаторазове використання;
- можуть заповнювати прогалини у законодавстві ЄС;
- не є формально визначеними і не містять в собі конкретних правил поведінки;
- можуть породжувати юридичні наслідки;
- наділені власною специфічною лексикою. Містять у собі висловлювання, які не є притаманні для нормативних актів, наприклад, «маю надію», «сподіваємося», «закликаємо» та т.п.;
- можуть бути базою для імплементації певних норм в національне законодавство;
- можуть фіксувати попередні домовленості між сторонами без зазначення їх обов'язкової сили [3].

Отже, можна зробити висновок, що норми «м'якого права» є поширеними рекомендаційними актами інституцій та органів Європейського Союзу, які мають вагомий вплив на систему права Союзу. Вони є правилами поведінки, які не мають загальнообов'язкового юридичного характеру, проте, через практичну значущість, впливають або можуть впливати на поведінку суб'єктів, і опосередковано спричиняти правові наслідки.

Список використаних джерел:

1. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть / И.И. Лукашук. – М., 2005. 415 с.
2. Senden L. Soft Law in European Community Law / L. Senden // Hart publishing. USA, 2004. 533 p.
3. Грималюк П.О. Загальний аналіз актів «м'якого права» («soft law») у праві Європейського Союзу. *Прикарпатський юридичний вісник. Збірник наукових праць*. 2014. № 3. С. 340–349.
4. Резолюція Європейського Парламенту щодо відзначення Голодомору – штучного голоду в Україні 1932-1933 років від 23 жовтня 2008 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_882#Text

5. Рекомендація Комісії 96/280/ЄС «Про визначення малих та середніх підприємств» від 3 квітня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a07#Text

6. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01 жовтня 1988 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text

7. Повідомлення комісії «Блакитна настанова» з імплементації правил ЄС щодо продуктів 2016 року від 26 липня 2016 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_015-16#Text

8. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / [Т.М. Анакіна, Т.В. Комарова, О.Я. Трагнюк, І.В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І.В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 360 с.

9. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями станом на 30 березня 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text